

Wojciech Fijałkowski

Ochrona przeciwpożarowa obiektów zabytkowych : II Międzynarodowe Sympozjum w Krakowie

Ochrona Zabytków 48/1 (188), 116-117

1995

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

OCHRONA PRZECIWOPOŻAROWA OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH

II Międzynarodowe Sympozjum w Krakowie

W dniach 17-21 października 1994 r. odbyło się w Krakowie II Międzynarodowe Sympozjum poświęcone ochronie przeciwpożarowej zabytków zorganizowane przez Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Pożarnictwa w Warszawie oraz Instytut Włókien Naturalnych w Poznaniu. Patronat nad Sympozjum objęli: Minister Kultury i Sztuki, Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej i Polski Komitet Narodowy ICOMOS.

Po tragicznych pożarach zamków i pałaców na terenie Austrii, Francji i Wielkiej Brytanii, a także głośnych ostatnich pożarach obiektów sakralnych i skansenów budownictwa ludowego w Polsce, uwaga wszystkich zainteresowanych ochroną dziedzictwa kulturalnego osób, instytucji i organizacji skupiła się zwłaszcza na lepszej organizacji i technikach zabezpieczeń przeciwpożarowych zabytków oraz kwestii prowadzenia akcji gaśniczych w specjalnych warunkach istniejących w muzeach i obiektach zabytkowych.

Konferencja zgromadziła w Krakowie liczne grono historyków sztuki i konserwatorów, architektów i etnografów oraz pożarników i naukowców pracujących nad nowymi środkami i systemami ochrony przeciwogniowej, jak też technicznymi systemami gaszenia pożarów. Szczególnego znaczenia nadał konferencji fakt, że odbywała się ona w roku ogłoszonym przez ICOMOS rokiem ochrony drewnianego budownictwa zabytkowego, które z natury rzeczy narażone jest najbardziej na niebezpieczeństwo pożarów.

Organizatorom sympozjum udało się zapewnić udział w obradach wysokiej klasy ekspertów nie tylko z Polski, lecz także z Austrii, Czech, Francji, Grecji, Niemiec, Rosji, Słowacji, Ukrainy i Wielkiej Brytanii, którzy podzieliли się swoimi doświadczeniami i refleksjami na temat zadań związanych z ochroną przeciwpożarową

rową i gaszeniem ognia w obiektach zabytkowych. Komitety naukowe i organizacyjne sympozjum wyodrębniły cztery grupy zagadnień, którym poświęcone zostały cztery sesje.

Pierwsza objęła aktualne problemy ochrony przeciwpożarowej zabytków. Wojciech Jaskulski i Piotr Ogrodzki z Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych w Warszawie przedstawili problem ciągle niedoskonałej, choć poprawiającej się sukcesywnie przeciwpożarowej ochrony muzeów w Polsce, podkreślając że istnieje już w polskich muzeach wiele urządzeń i instalacji o standardach europejskich. Alain Raison z Ministerstwa Kultury we Francji omówił sprawy ochrony przeciwpożarowej budowli zabytkowych w swoim kraju, zwracając szczególną uwagę na prowadzone na coraz szerszą skalę działania profilaktyczne i edukacyjne. Jan Tajchman z Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu wygłosił referat na temat specyfiki zabytkowych elementów drewnianych, których zabezpieczenie przed pożarem wymaga szczególnie starannych metod postępowania i odpowiedniego doboru środków. Antoni Osvald i Ladislav Reinprecht z Politechniki w Zwoleniu na Słowacji zreferowali badania związane z łatwą zapalnością starego drewna zdegradowanego biologicznie przez grzyb domowy. Marian Kornecki z Polskiego Komitetu Narodowego ICOMOS przedstawił dramatyczny bilans pożarów w drewnianych kościołach, cerkwiach, i w skansenie budownictwa ludowego w południowej Polsce, postulując m.in. potrzebę pilnej kontroli stanu zabezpieczenia przeciwpożarowego drewnianych obiektów sakralnych i skansenów. Jadwiga Fangrat i Mirosław Kosiorek z Instytutu Techniki Budowlanej w Warszawie omówili systematykę funkcjonalną zabezpieczeń ognioochronnych w budynkach zabytkowych i możliwości techniczne spełnie-

nia wymagań bezpieczeństwa pożarowego, a Stanisław Wierzbicki z tegoż Instytutu — możliwości godzenia prawa budowlanego i przepisów techniczno-budowlanych z wymaganiami konserwatorskimi, jakie obowiązują w obiektach zabytkowych.

Druga grupa zagadnień przedstawionych na sympozjum wiązała się z taktyką gaszenia pożarów w świetle doświadczeń wyniesionych z działań ratowniczo-gaśniczych w krajach Europy Zachodniej i w Polsce. Swymi doświadczeniami podzielili się szefowie pożarnictwa tych krajów oraz konserwator wojewódzki Karol Gruszczyk z Bielska-Białej i Jerzy Czajkowski z Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku. Jerzy Wolanin ze Szkoły Głównej Straży Pożarnej w Warszawie zaznajomił natomiast zebranych z mało jeszcze rozpowszechnioną metodą matematyczno-komputerowego odtwarzania zdarzeń pożarowych na przykładzie pożaru cerkwi w Grabarce.

Trzecia sesja poświęcona została analizie przydatności środków technicznych i systemów zabezpieczeń przeciwpożarowych do ochrony zabytków. Przedstawiono na niej największą liczbę referatów, w tym najwięcej autorstwa specjalistów zagranicznych. Colin Packer z National Trust for England, Wales and Northern Ireland wygłosił dwa referaty. W pierwszym z nich, o ochronie dziedzictwa narodowego Wielkiej Brytanii, omówił sprawy zapobiegania ryzyku wybuchu pożaru, automatycznego wykrywania pożarów i przeciwogniowych zabezpieczeń konstrukcyjnych oraz systemów instalacji tryskaczowych i działań związanych z ratownictwem pożarowym. W drugim wystąpieniu zreferował sposoby ograniczania ryzyka pożaru przez zastosowanie w przestrzeni poddaszy odpowiednich materiałów, takich jak bloki izolacyjne, płyty ognioodporne, pęczniące kurtyny przeciwogniowe itp. Graham Holden,

oficer służby ochrony pożarowej z Leamington w Wielkiej Brytanii, omówił kwestię planowania ochrony przeciwpożarowej na przykładzie zamku w Warwick, gdzie współpraca właścicieli dużego obiektu zabytkowego z zawodową strażą pożarną przyczyniła się do optymalnego przygotowania stron na wypadek wybuchu ognia. John Thorneycroft z Londynu reprezentujący English Heritage przedstawił studium porównawcze początkowych reakcji po pożarach zamków w Windsorze i pałacu Hampton Court, postulując konieczność wszczęcia międzynarodowej akcji na rzecz zapewnienia wysokiego poziomu ochrony przeciwpożarowej ważniejszym budowlom zabytkowym w Europie. Kyriako Papaioannou z Uniwersytetu w Tessalonikach w Grecji zreferował zasady tworzenia bezpieczeństwa przeciwpożarowego w budynkach zabytkowych, w których nowoczesne metody techniki przeciwpożarowej muszą być korelowane nie tylko z normami i przepisami budowlanymi, lecz także opinią kustoszy i konserwatorów, tak jak to miało miejsce m.in. w klasztorze Simopetra na górze Atos. Cystein Meland i Geir Jensen oraz Sjør Helseth z Norweskiej Dyrekcji Dziedzictwa Kulturalnego omówili doświadczenia związane ze stosowaniem w kościołach drewnianych na Półwyspie Skandynawskim mgły wodnej, jako bardziej skutecznego od wody i lepszego z punktu widzenia konserwatorskiego środka gaśniczego. Stosowanie antypirenów i chemicznych środków gaśniczych w budynkach zabytkowych było przedmiotem rozważań Elżbiety Bulewicz z Politechniki Krakowskiej, zaś stosowanie środków ognioochronnych szczególnie przydatnych w obiektach zabytko-

wych tematem dwóch referatów: Ryszarda Kozłowskiego, Małgorzaty Helwig i Doroty Wesołek z Instytutu Włókien Sztucznych w Poznaniu oraz Tadeusza Wytwera z SSGW w Warszawie. Jacek Świetnicki z Centrum Naukowo-Badawczego Ochrony Przeciwpożarowej w Józefowie dokonał przeglądu rodzajów stałych urządzeń gaśniczych najczęściej stosowanych do zabezpieczenia pomieszczeń i budynków w Polsce, podkreślając wady i zalety ich stosowania w obiektach zabytkowych. Myślą przewodnią referatu było przedstawienie aktualnego stanu urządzeń funkcjonujących na polskim rynku w świetle polskich przepisów oraz praktyk i doświadczeń Centrum w Józefowie. Jerzy Stańczak z Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Lublinie zreferował koncepcję ochrony przeciwpożarowej skansenów na przykładzie Muzeum Wsi Lubelskiej, w którym główny nacisk położono na zastosowanie impregnatów ognioodpornych, wyposażenie obiektów w urządzenia automatyki pożarniczej i określenie warunków zabezpieczenia operacyjnego. Problemowi zmian strukturalnych zachodzących w materiale gipsowym pod wpływem podwyższonej temperatury i gaszenia poświęcony został referat Aliny Jarmontowicz z Towarzystwa Opieki nad Zabytkami, Róży Krzywobłockiej-Laurów z Instytutu Techniki Budowlanej w Warszawie, Janusza Lehmana z Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Autorzy przypominając o szerokim stosowaniu gipsu w wyprawach i w wystroju artystycznym dawnych zamków, pałaców i kościołów pokazali, jak w wyniku działania ognia i środków gaśniczych zmienia się skład fazowy i struktura tego materiału, powodując przeobrażenia jego

cech użytkowych i walorów plastycznych. W konkluzji wskazali na konieczność wypracowania specjalnych metod i środków zabezpieczenia gipsowych obiektów zabytkowych i ich gaszenia. Jan Kubik z Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Opolu i Jerzy Piłśniak z Politechniki Śląskiej w Gliwicach omówili sprawę szacowania trwałości ogniowej konstrukcji stalowych w budynkach zabytkowych przez wykorzystanie teorii płynięcia lepkiego.

Symposium zamknęły dwa referaty: Stewarda Kidda z Towarzystwa Ochrony Pożarowej w Londynie o problemach związanych z przygotowaniem zabezpieczenia przeciwpożarowego w budowlach zabytkowych na terenie Wielkiej Brytanii i Jacka Rulowicza z Urzędu Generalnego Konserwatora Zabytków w Polsce na temat działalności Państwowej Służby Ochrony Zabytków na rzecz poprawy bezpieczeństwa przeciwpożarowego w obiektach zabytkowych. Mówiąc o PSOZ, referent przedstawił rolę Generalnego Konserwatora Zabytków i jego służb oraz powinności wojewódzkich konserwatorów zabytków w ochronie przeciwpożarowej wobec licznych ciągle jeszcze pożarów i istniejących stale zagrożeń dóbr kultury.

Obradom towarzyszyła dobrze przygotowana, bogata wystawa materiałów ognioochronnych i środków gaśniczych oraz sprzętu i urządzeń alarmowych zarówno polskiej, jak i zagranicznej produkcji.

Program konferencji zamknęły wspólne zwiedzanie obiektów zabytkowych wyposażonych w nowoczesne urządzenia alarmowe i gaśnicze, w tym m.in. Zamku Królewskiego na Wawelu i klasztoru Jasnogórskiego w Częstochowie.

Wojciech Fijałkowski